

METODIKA ZÍSKAVANIA PODKLADOV PRE TVORBU MLÁDEŽNÍCKEJ POLITIKY NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

2017

Alžbeta Brozmanová Gregorová – Katarína Kurčíková – Michaela Šavrnichová – Jana Šolcová

Metodika získavania podkladov pre tvorbu mládežníckej politiky na lokálnej úrovni. 1. vyd. – Banská Bystrica : Centrum dobrovoľníctva, 2017. – 200 s. ISBN 978-80-557-0829-4

Grafika: Žaneta Murgašová

© Centrum dobrovoľníctva, 2017

ISBN 978-80-557-0829-4

OBSAH

ÚVOD

V najširšom zmysle slova je mládežnícka politika príprava, tvorba, ovplyvňovanie a uvádzanie do praxe rôznych opatrení, ktoré priamo alebo nepriamo ovplyvňujú kvalitu života mladého človeka (www.iuventa.sk). Mládežnícka politika sa realizuje na všetkých úrovniach: národnej, regionálnej a miestnej. Keďže sa dotýka veľkej skupiny obyvateľstva (od 0 do 30 rokov), ktorá ako cieľová skupina spadá do agendy rôznych inštitúcií a sektorov, stále viac vystupuje do popredia potreba spolupráce, koordinácie, medzisektorového a medziodborového prístupu. (Miháliková, Jambrichová, 2005)

Deti a mladí ľudia majú špecifické potreby, čelia osobitým výzvam a problémom, ale majú aj iné príležitosti na rozvoj a participáciu. Patria k najzraniteľnejším skupinám v spoločnosti a súčasne sú významným potenciálom jej rozvoja. Žijú tu a teraz, ale zároveň sú protagonistami budúcnosti. Potreby tejto skupiny obyvateľov je preto potrebné brať do úvahy pri tvorbe a realizácii opatrení ovplyvňujúcich život v obciach a mestách.

Publikácia je súborom nástrojov na zhromažďovanie relevantných podkladov pre tvorbu modernej mládežníckej politiky na lokálnej úrovni. Je taktiež súhrnom podnetov pre prácu s konceptom novo vynárajúcich sa potrieb detí a mládeže. Zachytáva skúsenosti viac ako pätnástich realizátorov a realizátoriek (výskumníkov a výskumníčok, konzultantov a konzultantiek, pracovníkov a pracovníčok s mládežou a mladých aktivistov a aktivistiek) pri tvorbe podkladov pre mládežnícku politiku v meste Banská Bystrica.

Metodika je výsledkom vzájomnej spolupráce Centra dobrovoľníctva, Katedry sociálnej práce Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Rady študentov mesta Banská Bystrica a mesta Banská Bystrica. Je výstupom projektu „Mladí ľudia v meste Banská Bystrica“, ktorý sa realizoval od októbra 2016 do marca 2017 a ktorý bol podporený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, odborom mládeže v rámci programu Komunita mladých.

Veríme, že metodika bude zdrojom inšpirácie pre zber a vyhodnotenie podkladov pre tvorbu modernej mládežníckej politiky miest a obcí na území Slovenskej republiky.

1. ZÁKLADNÉ VÝCHODISKÁ MLÁDEŽNÍCKEJ POLITIKY NA ÚROVNI MIEST A OBCÍ

Myšlienka tvorby komplexnej mládežníckej politiky na lokálnej úrovni vychádza z viacerých kľúčových dokumentov s medzinárodnou i národnou platnosťou.

Na európskej úrovni je to Biela kniha o mládeži, Stratégia EU pre mládež: Investovanie a posilnenie postavenia mládeže 2010 – 2018, Európsky rámec mládežníckej politiky ako i Európsky pakt mládeže. Cieľové zameranie mládežníckej politiky Európskej únie sa orientuje na vytvorenie väčšieho množstva príležitostí pre mládež vo vzdelávaní a zamestnaní, na zlepšenie prístupu a participácie mladých ľudí v spoločnosti a na podporu vzájomnej solidarity medzi spoločnosťou a mladými ľuďmi (Miháliková, Jambrichová, 2005). Na základe tohto cieľového zamerania sú koncipované princípy, ktoré obsahovo naplňajú európsku mládežnícku politiku:

- o Orientácia na sociálny pokrok. Mladí ľudia, ich organizácie a ich reprezentanti sa chápu ako spoluaktéri integrovanej mládežníckej politiky.
- o Solidarita a sociálna spravodlivosť. Ide o reflektovanie potreby zabezpečovania rovnosti príležitostí a pomoci sociálne marginalizovaným príslušníkom mladej generácie.
- o Orientácia mladých ľudí na aktívne občianstvo. Sociálna a politická participácia mládeže sa podporuje a chápe ako prostriedok sebasocializácie mladého človeka.
- o Orientácia na sociálnu a ekonomickú integráciu v podmienkach prechodu generácií pri zachovaní stability a kontinuity.

Na národnej úrovni sú kľúčovými dokumentmi Zákon NR SR č. 208/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou, Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020 (ďalej len „Stratégia pre mládež“) a Koncepcia rozvoja práce s mládežou na roky 2016 – 2020.

Zákon NR SR č. 208/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou je východiskovým dokumentom pre oblasť práce s mládežou. Upravuje vekovú kategóriu mládeže od 0 do 30 rokov, identifikuje pojmy ako mladý vedúci, mládežnícky vedúci, pracovník s mládežou, práca s mládežou, neformálne vzdelávanie v práci s mládežou či špecializované činnosti v práci s mládežou.

Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020 určuje strategické ciele politiky vo vzťahu k mládeži. Reflektuje potreby mládeže najmä v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, tvorivosti a podnikavosti mladých ľudí, ich participácie, zdravia a zdravého životného štýlu, sociálneho začleňovania a dobrovoľníctva. Zaoberá sa aj globálnymi témami a určuje strategické ciele pre oblasť práce s mládežou a návrhy opatrení na dosiahnutie jednotlivých cieľov.

Pod gesciou ministerstva školstva je platný dokument Konceptia rozvoja práce s mládežou na roky 2016 – 2020, ktorý vykrýva oblasť „Práca s mládežou“ v rámci štátnej mládežníckej politiky SR realizovanej podľa Stratégie Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020.

Pri tvorbe mládežníckej politiky v obci odporúčame ako prvý krok preštudovanie vyššie uvedených dokumentov a zapracovanie kľúčových prvkov do lokálnej mládežníckej politiky. Všetky dokumenty nájdete napríklad na stránke www.iuventa.sk alebo na stránke www.mladezbb.sk.

Okrem týchto dokumentov môžu byť na úrovni príslušného vyššieho územného celku spracované plány, programy alebo koncepcie zahŕňajúce aj oblasť mládeže. Rovnako tieto by mali byť analyzované tak, aby sa vytvoril synergický efekt lokálnej politiky.

2. PRÍSTUPY K ZÍSKAVANIU PODKLADOV PRE TVORBU MLÁDEŽNÍCKEJ POLITIKY NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

V teórii aj praxi existuje niekoľko prístupov k získavaniu podkladov pre tvorbu mládežníckej politiky na lokálnej úrovni. Medzi najčastejšie patria (Kollíková, Miková, Mihálik, a kol., 2005):

- o štúdium národnej Správy o mládeži a strategických dokumentov v oblasti mládežníckej politiky a práce s mládežou na národnej aj európskej úrovni;
- o analýza aktuálneho stavu detí a mládeže (štatistické vyhodnotenia demografických ukazovateľov);
- o analýza práce s deťmi a mládežou na území mesta (analýza opatrení voči deťom a mládeži v strategických plánoch a dokumentoch miest a obcí);
- o dotazníkové prieskumy;

- o miestny mediálny prieskum (noviny, časopisy, elektronické spravodajské médiá, rozhlas, televízia, internet, webové stránky);
- o tvorba expertných podkladov vytvorených pracovnými skupinami (môžu byť tvorené politikmi, praktikmi, výskumníkmi zastupujúcimi samosprávu, verejné, podnikateľské a mimovládne organizácie; môžu sa venovať špeciálne vybranej téme alebo vekovej skupine);
- o diskusie so žiakmi základných, stredných a vysokých škôl a s inými cieľovými skupinami mládeže;
- o diskusie so zástupcami organizácií pracujúcimi s deťmi a mládežou na území obce alebo mesta;
- o stretnutia so zástupcami žiackych parlamentov základných a stredných škôl, študentských parlamentov vysokých škôl, obecnej rady mládeže;
- o rozhovory s členmi komisií kultúry, mládeže, voľno-časových aktivít, športu a i.;
- o individuálne rozhovory s miestnymi aktérmi v oblasti práce s deťmi a mládežou;
- o fokusové skupiny s rôznorodými skupinami detí a mládeže;

Voľba konkrétneho prístupu závisí od viacerých faktorov, ale najmä od veľkosti obce/mesta, finančných zdrojov, možnosti spolupráce s expertmi/výskumníkmi, dostupnosti údajov o mládeži atď.

Tvorba pokladov by mala byť založená na princípe triangulácie, ktorý zobrazuje obrázok:

3. ODPORÚČANÝ POSTUP ZÍSKAVANIA PODKLADOV PRE TVORBU MLÁDEŽNÍCKEJ POLITIKY NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

Získavanie a analýza podkladov pre tvorbu mládežníckej politiky na lokálnej úrovni môže prebiehať s využitím viacerých vyššie uvedených prístupov. V tejto časti predstavujeme postup, ktorý sme využili pri tvorbe podkladov pre mládežnícku politiku v meste Banská Bystrica. Postup kombinuje niekoľko prístupov. Pracuje s existujúcimi dokumentmi a údajmi o mládeži a práci s mládežou na

úrovni samosprávy, s kvantitatívnymi aj kvalitatívnymi dátami. Pri postupe sme využili metodiku zisťovania novo vynárajúcich sa potrieb detí, ktorá je spracovaná v publikácii Inovačný prístup k profesionalizácii práce s deťmi, ktorú vydala Nadácia pre deti Slovenska.

3.1 Nadviazanie spolupráce kľúčových aktérov pri tvorbe podkladov

Efektívnosť tvorby podkladov je spätá s nadviazaním spolupráce s kľúčovými hráčmi a aktérmi v oblasti mládežníckej politiky na lokálnej úrovni. Medzi kľúčových hráčov zaraďujeme osoby zastupujúce rôzne skupiny ľudí (mládež, politikov, výskumníkov, praktikov) a zástupcov subjektov pracujúcich s mládežou na území mesta (mesto, školy, univerzita, žiacky parlament, rada študentov, centrum voľného času, detské a mládežnícke organizácie, neziskové organizácie, komerčné subjekty, štátna správa atď.). Nadviazanie spolupráce je predpokladom pre to, že so získanými údajmi sa bude ďalej pracovať a budú využité pre tvorbu a realizáciu opatrení zameraných na zlepšenie situácie detí a mládeže.

3.2 Charakteristika detí a mládeže na území obce/mesta

Ide o získanie prehľadu údajov o deťoch a mládeži v obci/meste. V rámci analýzy je potrebné skompletizovať základné štatistické údaje o deťoch a mládeži, ako napr. zastúpenie jednotlivých vekových skupín detí a mládeže, demografický vývoj, prípadne zastúpenie pohlaví, zamestnanosť/nezamestnanosť a pod. Zdrojom môžu byť štatistické zistenia a údaje, zrealizované prieskumy a výskumy, vytvorené správy, ako výročné správy verejnej správy a najmä samosprávy i organizácií pôsobiacich na území mesta z ďalších sektorov. Dobrým zdrojom sú aj databázy Štatistického úradu SR (www.statistics.sk) a kronika mesta/obce.

3.3 Analýza existujúcich dokumentov a opatrení zameraných na mladých ľudí na regionálnej a lokálnej úrovni

Analýza je v doslovnom preklade rozklad, rozbor toho, čo sa v danom regióne/obci týka detí a mládeže. Môže pomôcť pri hľadaní a overovaní toho, čo v meste už funguje, je uplatnené či koncepčne uchopené (Gavora, 2010). Vytvorí prehľad, ale aj lepšiu možnosť pri navrhovaní záverečných odporúčaní (nebudeme predsa navrhovať to, čo už navrhnuté bolo). Zároveň umožňuje prepojiť mládežnícku politiku s inými koncepčnými materiálmi regiónu alebo obce. Pri analýze je dôležité venovať pozornosť týmto dokumentom (môžu mať rôzne názvy a zahŕňať rôzne oblasti,

uvádzame preto skôr ich obsahové zameranie):

- o program rozvoja kraja a obce;
- o koncepcia rozvoja školstva kraja a obce;
- o koncepcia rozvoja sociálnych služieb kraja;
- o koncepcia rozvoja kultúry;
- o komunitný plán sociálnych služieb a iné.

Pri analýze existujúcich dokumentov venujeme pozornosť opatreniam a aktivitám, ktoré sa venujú deťom a mládeži. Snažíme sa zistiť nielen zámery, ale aj aktuálny stav ich napĺňania napríklad na základe vyhodnotení, ale tiež komunikácie s pracovníkmi a pracovníčkami vyššieho územného celku, mestského alebo obecného úradu či kľúčových subjektov v oblasti práce s deťmi a mládežou.

3.4 Mapovanie a zisťovanie informácií o subjektoch zameraných na prácu s deťmi a mládežou v meste

Súčasťou analýzy aktuálneho stavu je mapovanie fungujúcich subjektov zameraných na prácu s deťmi a mládežou v obci/meste či v konkrétnych mestských častiach a komunitách (Kollíková, Miková, Mihálik, a kol., 2005). Mapovanie sa dotýka subjektov z rôznych sektorov zameraných na rôzne vekové skupiny detí a mládeže (zariadenia sociálnych služieb, občianske združenia, centrá voľného času, školy a školské zariadenia, cirkevné zariadenia, športové a umelecké kluby, múzeá, miestne médiá a pod.). Mapovanie je možné realizovať v týchto krokoch:

- o Práca s dostupnými databázami/adresámi a vyhľadávanie informácií

Pri mapovaní je dobre vychádzať najprv z existujúcich databáz, adresárov a zoznamov dostupných na oficiálnych webových stránkach mesta, či webových stránkach významných subjektov v meste. Príkladom môže byť: adresár sociálnych služieb v meste, databáza neziskových organizácií, zoznam materských, základných, stredných škôl v meste a pod. Ďalšou pomocou môžu byť verejne dostupné portály a databázy ponúk aktivít pre deti a mládež. Príkladom môže byť: databáza dobrovoľníckych príležitostí, kam do mesta s deťmi, zoznam športových klubov a i. Cenným zdrojom sú tiež registre

prijímateľov 2% (napríklad na stránke www.rozhodni.sk) a register neziskových organizácií na stránke Ministerstva vnútra SR (<http://www.minv.sk/?registre-evidencie-zoznamy-informacie-o-registracii>), v ktorom je možné vyhľadávať aj organizácie na základe sídla. Pri mapovaní sa zameriavame na získanie základných informácií o subjektoch (názov organizácie, jej cieľ, adresa a kontaktné údaje, veková skupina, oblasť záujmu, činnosti/aktivity), ktoré si zaznačujeme do pripravenej šablóny/tabuľky. Je potrebné dávať si pozor na viacnásobné uvádzanie subjektov v rôznych typoch databáz, aby sme predišli duplicitnému zaznamenaniu.

o Overovanie subjektov zameraných na prácu s deťmi a mládežou

Okrem získania základných informácií o subjektoch je dobré overiť aktuálne fungovanie organizácie priamym kontaktovaním (telefonicky, mailom). Okrem zisťovania o fungovaní organizácie sa môžeme zamerať aj na získanie chýbajúcich alebo doplňujúcich informácií. V rámci kontaktovania za účelom overovania je vhodné:

- predstaviť sa,
- predstaviť zámer overovania a použitie získaných údajov,
- zistiť aktuálne časové možnosti na získanie odpovede (v prípade telefonovania aj mailovej komunikácie),
- overiť aktuálny stav fungovania subjektu (prípadne jeho budúceho pôsobenia),
- položiť vopred pripravené otázky (zamerané na doplnenie, či objasnenie chýbajúcich základných informácií o subjekte),
- nechať priestor pre prípadné otázky kontaktovej osoby,
- vysvetliť, kde budú dostupné výsledky procesu získavania podkladov pre tvorbu mládežníckej politiky,
- nechať kontakt na zodpovednú osobu za získavanie podkladov pre tvorbu mládežníckej politiky,
- poďakovať za venovaný čas a rozlúčiť sa.

o Analýza mapovania subjektov v oblasti práce s deťmi a mládežou na území mesta

Analýza predstavuje detailnejšie preskúmanie zastúpenia fungujúcich subjektov v oblasti práce s deťmi a mládežou na území v jednotlivých oblastiach záujmu (ako napr. vzdelávanie a výchova, šport, životné prostredie, zdravie, kultúra a umenie, rozvoj komunity, ľudské práva a politika, informácie a poradenstvo, dobrovoľníctvo, tvorivosť a podnikavosť, sociálne začlenenie znevýhodnených, herné a zábavné aktivity). Výsledkom analýzy je popis aktuálneho stavu (nízke alebo vysoké zastúpenie v rámci jednotlivých oblastí) subjektov v meste, ale aj prezentovanie potreby udržania či posilnenia jednotlivých typov subjektov. Výsledkom mapovania môže byť aktuálna a ďalej použiteľná databáza organizácií pracujúcich s deťmi a mládežou na území obce/mesta reflektujúca rôzne oblasti pôsobenia. Túto databázu je možné sprístupniť na stránkach obce/mesta alebo stránkach venujúcich sa deťom a mládeži v meste.

3.5 Zisťovanie názorov a potrieb detí a mladých ľudí žijúcich na území obce/mesta prostredníctvom dotazníkového prieskumu

Realizácia dotazníkového prieskumu na reprezentatívnej vzorke mladých ľudí v meste môže byť zameraná na rôzne témy a oblasti: participáciu, voľný čas, dobrovoľníctvo, hodnotenie realizovaných aktivít v obci/meste a pod. Na zber údajov je možné využiť aj výskum, ktorý sa v obci realizuje za iným účelom. Napríklad v meste Banská Bystrica sme využili informácie z realizovaného výskumu o sociálnom kapitále v meste. Po stanovení cieľa výskumu, výskumných otázok a vzorky výskumu vytvoríme dotazník a zabezpečíme zber údajov. Zber odpovedí môže prebiehať osobnou formou (face to face rozhovormi) alebo prostredníctvom online aplikácií. Anketármi môžu byť študenti a študentky zo stredných a vysokých škôl, alebo členovia a členky mládežníckych parlamentov či rád. O realizácii prieskumu je vhodné informovať v miestnych novinách, médiách a na webovej stránke mesta. Výstupy z dotazníkového zisťovania vyhodnocujeme s použitím štatistických metód a postupov. Pri tvorbe dotazníka a zbere údajov odporúčame poradiť sa s výskumníkmi, aby ste získali spoľahlivé a validné odpovede.

3.6 Individuálne rozhovory s expertmi v oblasti práce s deťmi a mládežou a mladými ľuďmi

Individuálne rozhovory sú užitočné na získanie dostatočne hlbokých, kvalitných informácií (Gavora, 2010). Pri výbere ľudí pre interview hľadáme authority vo svojom odbore (v našom prípade dôležití ľudia z komunity, ktorí majú špecifické skúsenosti s deťmi a mladými ľuďmi a ich potrebami či mladí

lídri). Realizácia individuálnych rozhovorov má svoje etapy (Piovarčiová, Halašová a kol. 2014).

o Príprava rozhovoru

Vopred si pripravte zoznam otázok v printovej (tlačenej) podobe. Vo všetkých rozhovoroch by ste mali klásť rovnaké otázky. Dohodnite si termín a miesto stretnutia (čas samotného rozhovoru cca 60 minút).

o Vedenie rozhovoru

Individuálny rozhovor sa realizuje priamym kontaktom medzi výskumníkom a skúmanou osobou. Pre vedenie individuálneho rozhovoru je vhodné dodržiavať nasledovné zásady:

- Predstavte sa a stručne informujte o dôvode a cieľoch stretnutia, ako aj o priebehu a použití získaných údajov.
- Jasne pomenujte cieľ rozhovoru.
- Uistite sa, že je jasná hlavná otázka rozhovoru.
- Požiadajte osobu, s ktorou robíte rozhovor, o povolenie robiť si poznámky, príp. zvukový záznam z rozhovoru, ako aj povolenie, aby ste ju mohli vo vybraných odpovediach citovať.
- Pri rozhovore využívajte len otvorené otázky.
- Poradie otázok prispôbte plynutiu rozhovoru. Nedržte sa prísne vopred pripraveného scenára – pôsobí to umelo a rušivo. Pre Vás je dôležité vystihnúť názorov, postrehov a odpovedí človeka, ktorý sedí s vami.
- S respondentom nediskutujte o správnosti jeho názoru, akceptujte jeho pohľad na vec.
- Buďte neustranný a nehodnoťte.
- Snažte sa dodržať vopred určený čas (60 minút) na rozhovor.
- Každý rozhovor realizujte len s jednou osobou.
- Poďakujte sa za rozhovor. Poskytnite pracovný kontakt na seba alebo zodpovednú osobu za získavanie podkladov pre tvorbu mládežníckej politiky.

o Otázky na rozhovor

Uvedené otázky vychádzajú z koncepcie novo vynárajúcich sa potrieb detí a mládeže implementovaného na naše podmienky Nadáciou pre deti Slovenska z holandskej organizácie Child Develop-

ment Initiatives v roku 2008. (Piovarčiová, Halašová a kol. 2014).

1. Vedeli by ste pomenovať nejaké nové situácie, trendy, výzvy, problémy a príležitosti, ktoré ovplyvňujú život detí a mladých ľudí, ale sa nevyskytovali pred desiatimi rokmi? Skrátená verzia otázky: Mohli by ste pomenovať nové situácie, príležitosti, problémy, ktoré v súčasnosti ovplyvňujú život detí a mladých ľudí?

2. Aký je vplyv uvedených javov na vývoj detí a mladých ľudí celkovo? Ako vplyvajú na zdravie, zdravotný stav detí a mladých ľudí? Ako vplyvajú na vzdelávanie detí a mladých ľudí? Ako na ich emocionálny vývoj? Ako to vplyva na ich rodinné väzby a hodnotový systém? Skrátená verzia otázky: Aký je vplyv na vývoj detí?

Čo vaši starší súrodenci, alebo rodičia ešte nemohli robiť a vy už máte príležitosť? Aké problémy dnes musíte riešiť vy, ale oni ešte nemuseli?

3. Aké sú podľa vás novo vynárajúce sa potreby detí a mladých ľudí? Čo podľa vás deti a mladí ľudia potrebujú iné ako predchádzajúca generácia (v škole, doma, vo voľnom čase, od učiteľov, rodičov, iných súčasti komunity)? Skrátená verzia otázky: Aké sú potreby detí? Je možné spojiť otázku 2 + 3

4. Čo je potrebné urobiť na reagovanie/vyrovnanie sa s novo vynárajúcimi sa potrebami? Čo je podľa vás novou úlohou rodičov, školy, mimovládnych organizácií, médií, vlády...?

5. Ako by ste sa vy/vaša organizácia mohli zapojiť – aká by mohla byť vaša rola v reagovaní na novo vynárajúce sa potreby detí a mladých ľudí?

6. Záverečné otázky: Je niečo čo by ste chceli ešte dodať? Popíšte, prosím ako ste sa v rozhovore cítili? Čo vás počas rozhovoru najviac oslovilo? Skúste povedať, čo si z toho rozhovoru odnášate? Do čoho by ste sa chceli zapojiť?

3.7 Fokusové (diskusné) skupiny s mladými ľuďmi a kľúčovými aktérmi v oblasti práce s deťmi a mládežou

Fokusová skupina je facilitovaná (riadená/organizovaná) diskusia ľudí, ktorí majú spoločný vzťah k zadanej téme. Kľúčom pre úspech fokusovej skupiny je interaktívne zapájanie všetkých

zúčastnených (Piovarčiová, Halašová a kol. 2014). Cieľom fokusových skupín s mladými ľuďmi a kľúčovými aktérmi v oblasti práce s deťmi a mládežou je prediskutovanie javov a následne identifikácia potrieb, prípadne navrhovanie riešení a zodpovedností v kontexte identifikovaných potrieb detí a mládeže.

o Zloženie a veľkosť fokusových skupín

Pri formovaní skupiny je možné použiť niekoľko náborových metód:

- inštitucionalizovaný nábor prebieha prostredníctvom inštitúcií alebo organizácií;
- prostredníctvom odborných agentov, aby boli vybraní respondenti z oblasti, v ktorej agenti pracujú;
- pozvánkou propagovanou verejnosti prípadne zaslanou mailom (Beková, 2007).

Pre zabezpečenie získania čo najširšieho nadhľadu môžeme vytvoriť rôzne typy fokusových skupín:

- Homogénne zloženie: účastníci tohto typu skupiny majú spoločné vzťahy a charakteristiky. Ako napríklad deti a mladí ľudia z rovnakého prostredia (škola, organizácie a i.), účastníci fokusovej skupiny rovnakého veku, aktéri oblasti práce s deťmi a mládežou s rovnakým profesionálnym zameraním.
- Heterogénne zloženie: účastníci tohto typu skupiny sú z rôzneho prostredia, rôzneho veku, rôzneho profesionálneho zamerania z rôznorodých oblastí práce s deťmi a mládežou.

Členovia skupiny by mali reflektovať také segmenty populácie, ktoré môžu poskytnúť primerané informácie vzhľadom k téme v diskusii. Preto nie je potrebný náhodný výber vzorky. Cieľom nie je získať široké zovšeobecnenia (Beková, 2007). Optimálny počet účastníkov skupiny je 10-15 účastníkov (v prípade väčšieho počtu odporúčame pracovať v 2 podskupinách).

o Príprava fokusovej skupiny

Prvým krokom smerom k vytváraniu fokusovej skupiny je príprava osnovy k danej téme. Pri príprave osnovy je nevyhnutné zadefinovať si tematickú perspektívu problému (tému, ktorej sa stretnutie

bude venovať), stanoviť si položky, ktoré budú použité (otázky, ktorých cieľom bude získať potrebné informácie), rozvíjať hlavné a doplňujúce súbory podkladov (základné a sekundárne otázky – sekundárne otázky môžu vyplynúť zo základných otázok) (Beková, 2007).

Vopred si pripravte otázky v printovej (tlačenej) podobe, prípadne predpísané na veľkom papieri. Dohodnite si termín a miesto stretnutia. Dĺžka trvania stretnutia by mala byť v rozmedzí 60 až 90 minút. Ako pomôcky si môžete pripraviť veľký papier/flipchart a fixky.

o Úlohy facilitátorov a facilitátoriek fokusových skupín

Keďže facilitátor/ka je významným činiteľom v rámci fokusovej skupiny, zmienime sa aj o niektorých jeho/jej charakteristikách. Fokusovú skupinu vedie facilitátor/facilitátorka a pomocný facilitátor/facilitátorka, ktorý/á môže plniť aj úlohu zapisovateľa/zapisovateľky.

Facilitátor/facilitátorka by sa mal/a pri vedení fokusovej skupiny pridŕžiavať týchto zásad:

- riadiť priebeh skupiny,
- viesť diskusiu pomocou 3 (4) hlavných otázok,
- nehodnotiť, nevyjadrovať svoje názory k preberaným témam,
- byť nestranný/nestranná,
- nesústreďovať sa len na javy, ale aj potreby a riešenia (všetkým oblastiam venovať rovnaký čas),
- zabezpečovať, aby diskusiu nevedlo len pár jednotlivcov a do diskusie zapájať všetkých účastníkov a účastníčky skupiny,
- vyhýbať sa uzavretým otázkam.

Medzi úlohy osoby v pozícii pomocného facilitátora patrí:

- zapisovať,

- sledovať skupinu a priestor (napr. kto neodpovedal),
- sledovať čas,
- pripraviť si a zrealizovať do úvodnej časti energizér (topenie ľadov) (Piovarčiová, Halašová a kol. 2014).

o Priebeh fokusových skupín

Priebeh fokusových skupín môže mať takýto postup:

- Otvorenie stretnutia fokusovej skupiny. Facilitátor/facilitátorka obvykle otvorí stretnutie privítaním účastníkov a účastníčok, predstavením seba a pomocného facilitátora/facilitátorky, stručnou informáciou o dôvode a cieľoch stretnutia, o priebehu fokusovej skupiny a použití získaných údajov. Súčasťou otvorenia by mala byť aj informácia o nahrávaní (účastníci budú ubezpečení, že pri prepisovaní bude zachovaná anonymita).

- Tvorba pravidiel a príklady pravidiel. Spôsob tvorby pravidiel je rôznorodý. Facilitátor/facilitátorka môže priniesť pripravené hotové pravidlá, z ktorých si účastníci a účastníčky vyberú (napríklad hlasovaním), facilitátor/facilitátorka nechá skupinu vytvoriť si vlastné pravidlá alebo sa pravidlá vytvoria z námetov účastníkov a účastníčok a facilitátora/facilitátorky. Pre tvorbu pravidiel sa dajú využiť rôzne metódy (brainstorming, malé diskusné skupiny a i.) Príklady osvedčených pravidiel:

máme osobný spôsob oslovovania (tykanie, príp. nech navrhnu účastníci/účastníčky),

pravidlo „voľné nohy“ (možnosť ísť na wc...),

pravidlo „tichý mobil“,

pravidlo „hovorí vždy len jeden“,

pravidlo „sme ako hodinky“,

nehodnotíme názory iných, hovorím o svojich názoroch....

- o Vedenie diskusie vo fokusovej skupine – pred samotným začatím diskusie môžeme najmä pri skupine detí zaradiť malú hru – energizér, ktorá roztopí ľady a umožní lepšie sa naladiť na diskusiu. Na podnietenie diskusie a získanie informácií a názorov detí a mladých ľudí môžete využiť aj nižšie formulované otázky. Je vhodné dodržiavať tieto zásady:

počas diskusie pracujeme vždy len s jednou otázkou,

po prediskutovaní nových potrieb/príležitostí/problémov facilitátor/facilitátorka pomáha skupine rozpracovať/diskutovať hlavne oblasti, ktoré považujú za najdôležitejšie (1 až 3 priority vybrané z príležitostí aj z problémov).

počas diskusie je úlohou facilitátora/facilitátorky povzbudzovať, podnecovať, oceňovať, zameriavať pozornosť na rôzne oblasti.

je vhodné, aby zvukový a písomný záznam/zápis (môže byť aj viditeľný pre všetkých – na flipcharte) robil pomocný facilitátora/facilitátorka,

osvedčilo sa zapisovať zvlášť nové príležitosti a zvlášť problémy/ťažkosti,

dodržiť časový limit na diskusiu, v prípade predĺženia si vypýtajte povolenie od účastníkov a účastníčok.

o Záver fokusovej skupiny

Pred samotným ukončením diskusie je možné položiť niektoré z týchto otázok: Čo chcete ešte dodať? Ako ste sa v diskusii cítili? Čo vás najviac oslovilo? Čo si odnášate? Do čoho by ste sa chceli zapojiť a čo by ste chceli priniesť? V závere určite poďakujte účastníkom a účastníčkam za účasť na diskusii. Poskytnite kontakt na seba alebo zodpovednú osobu za získavanie podkladov pre tvorbu mládežníckej politiky.

o Otázky na rozhovor

Formulácia otázok reprezentuje ďalší základný aspekt metódy. Otázky musia byť: krátke, jasné, podporujúce úsilie o dekodovanie významu, bez negácií, vyjadrené v bežných slovách, bez emocionálne či hodnotovo nabitých slov alebo fráz, ktoré môžu vyvolať odpoveď, vyhýbajúce sa

morálnym obsahom, vyhýbajúce sa posudzovaniu participantov. (Beková, 2007) Poradie otázok môže byť podľa:

Lievikovej techniky: od všeobecných k špecifickým otázkam a princípom;

Obrátenej lievikovej techniky: od špecifických k všeobecným.

1. Vedeli by ste pomenovať nejaké nové situácie, trendy, výzvy, problémy a príležitosti, ktoré ovplyvňujú život detí a mladých ľudí, ale sa nevyskytovali pred desiatimi rokmi, alebo keď ste boli mladší?

Pri fokusovej skupine, ktorej účastníkmi sú deti, sa osvedčilo otázky prispôbiť a napísať na veľké hárky papiera (flipchart). Príklad skrátenej verzia otázky pre deti a mladých: Mohli by ste pomenovať nejaké nové situácie, príležitosti, problémy, ktoré v súčasnosti ovplyvňujú život detí? Mohli by ste povedať aké problémy a situácie vaši rodičia neriešili?

2. Aký je vplyv uvedených javov na vývoj deti celkovo? Ako vplývajú na zdravie, zdravotný stav detí a mladých ľudí? Ako vplývajú na vzdelanie detí? Ako na ich emocionálny vývoj? Ako to vplýva na ich rodinné väzby a hodnotový systém? Čo vaši starší súrodenci, alebo rodičia ešte nemohli robiť a vy už máte príležitosť? Aké problémy dnes musíte riešiť vy, ale oni ešte nemuseli? Príklad skrátenej verzia otázky pre deti a mladých: Aký to má podľa vás vplyv na vývoj detí?

3. Aké sú podľa vás novo vynárajúce sa potreby detí? Čo podľa vás deti a mladí ľudia potrebujú iné ako predchádzajúca generácia (v škole, doma, vo voľnom čase, od učiteľov, rodičov, iných súčasti komunity)? Príklad skrátenej verzie otázky pre deti a mladých: Aké sú podľa vás potreby detí? Je možné spojiť otázku 2 + 3

4. Čo je potrebné urobiť na reagovanie/vyrovnanie sa s týmito novo vynárajúcimi sa potrebami? Čo je podľa vás novou úlohou rodičov, školy, MVO, médií, vlády...? Ako by ste sa vy/vaša organizácia mohli zapojiť – aká by mohla byť vaša rola v reagovaní na novo vynárajúce sa potreby detí a mladých ľudí? Príklad skrátenej verzie otázky pre deti a mladých: Čo je podľa vás potrebné urobiť?

5. Záverečné otázky: Čo chcete ešte dodať? Ako ste sa v diskusii cítili? Čo vás najviac oslovilo? Čo si odnášate? Do čoho by ste sa chceli zapojiť a čo by ste chceli priniesť?

3.8 Spracovanie výstupov z individuálnych rozhovorov a fokusových skupín

Rozmanitosť v metodologických prístupoch ku kvalitatívnemu výskumu je široká.

Proces analýzy kvalitatívnych dát má svoju postupnosť. Pri vytváraní nášho postupu spracovania dát sme preferovali analytický proces, ktorý súvisel s odpoveďou na stanovený cieľ. Z fokusových skupín a individuálnych rozhovorov, ktoré boli zvukovo zaznamenané, sme si najprv vytvorili prepis. (Švaříček, Šeďová, 2007)

Spôsob analýze získaných dát môže prebiehať 2 spôsobmi:

- Prístup analýzy „zhora dole“ – postupujeme od teórie k dátam, to znamená že už existujúcu teóriu dopĺňame výrokmi ľudí z rozhovorov a fokusových skupín.
- Prístup „zdola hore“ – postupujeme od dát smerom k tvorbe teórie.

Pri spôsobe analýzy odporúčame realizovať kombináciu oboch prístupov.

Postupnosť krokov pri analýze získaných dát:

1. Otvorené kódovanie: opakovane si čítame text a snažíme sa identifikovať a pomenovať všetky javy, ktoré súvisia so skúmanou problematikou. Prevažne sa sústredíme na problémy a potreby detí, nové výzvy v prostredí, vzorce správania sa detí a na rôzne riešenia popísaných fenoménov.

2. Tvorba a rozvíjanie kategórií: prepíšeme si zaznamenané významy a rozdelíme ich na: (1) výzvy, problémy, nové javy (2) potreby detí (2) riešenia, opatrenia. Pokiaľ je v dátach zjavná súvislosť medzi správaním dieťaťa a riešením, je dôležité toto spojenie zachovať (poznačiť si). Snažíme sa v prvej skupine významov spájať vyjadrenia, ktoré popisujú rovnaké javy – kategorizujeme ich

3. Pomenovanie kategórií: jednotlivé javy, ktoré boli identifikované sú pospájané a pomenované. Pod tieto javy sa snažíme zaradiť nájdené potreby detí a mládeže. Mali by sme senzitivne vyberať všetky oblasti zachytené v získaných dátach.

4. Riešenia: k vytvorenej kategórii môžeme pridať riešenia. Riešenie však nevytvárame sami,

ale hľadáme jeho súvislosť a prepojenie s javom či potrebami v získaných dátach.

3.9 Využitie podkladov

Tvorba pokladov je prvým krokom kreovania mládežníckej politiky na lokálnej úrovni. Získané údaje by mali byť prezentované na rôznych stretnutiach, komisiách, diskusiách a pod. a využité pre navrhovanie konkrétnych opatrení.

Použitá literatúra

BEKOVÁ, L. 2007. Fokusové skupiny. Kompendium metód a techník. Bukurešť: Inštitút pedagogiky.

Biela kniha o mládeži. [online]. Dostupné na: https://www.iuventa.sk/files/documents/legislativa/2002_biela%20kniha%20o%20mladezi%20sj.pdf

Európsky pakt mládeže. [online]. Dostupné na: https://www.iuventa.sk/files/documents/legislativa/2005_europsky_pakt_mladeze_sj.pdf

Európsky rámec mládežníckej politiky. [online]. Dostupné na: https://www.iuventa.sk/files/documents/legislativa/europsky_ramec_mladeznickej_politiky.pdf

GAVORA, P. a kol. 2010. Elektronická učebnica pedagogického výskumu. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>

KOLLÍKOVÁ, M., MIKOVÁ, K., MIHÁLIK, J., PAULÍNIOVÁ, Z., BABIAKOVÁ, K., RAPOŠOVÁ, L. 2005. Mládežnícka participácia na Slovensku – súvislosti, príklady, nástroje. Bratislava: Rada mládeže Slovenska, 2005.

Koncepcia rozvoja práce s mládežou na roky 2016 – 2020. [online]. Dostupné na: <https://www.iuventa.sk/files/documents/legislativa/koncepcia%20rozvoja%20pr%C3%A1ce%20s.pdf>

MIHÁLIKOVÁ, J., JAMBRICHOVÁ, J. 2005. Bratislava: Iuventa Slovenský inštitút mládeže, 2005. 24 s. ISBN 80-8072-043-6.

MIHÁLIKOVÁ, J., ŠKRABSKÝ, T. a kol. 2014. Správa o mládeži. Situačná analýza kvality života mladých ľudí v Slovenskej republike. Bratislava: Iuventa – Slovenský inštitút mládeže, 2014. Dostupné na: https://www.iuventa.sk/files/documents/publik%C3%A1cie/sprava_o_mladezi_2014/som_2014_pop_na_web.pdf

PIOVARČIOVA, T., HALAŠOVA, D. a kol. 2014. Inovačný prístup k profesionalizácii práce s deťmi. Súbor nástrojov na identifikáciu a reagovanie na novo vynárajúce sa potreby detí. Bratislava: Nadácia pre deti Slovenska.

Stratégia EU pre mládež: Investovanie a posilnenie postavenia mládeže 2010 – 2018. [online]. Dostupné na: https://www.iuventa.sk/files/documents/legislativa/2010_2018_strategia_eu_spoluprace_v_oblasti_mladeze.pdf

Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020. [online]. Dostupné na: https://www.minedu.sk/data/files/3889_strategia_pre_mladez.pdf

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K. 2007. Kvalitatívni výzkum v pedagogických vedách. Praha: Portál.

www.iuventa.sk

www.mladezbb.sk

www.statistics.sk

Zákon NR SR č. 208/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou. [online]. Dostupné na: <http://www.epi.sk/zz/rocnik/2008>

Názov: Metodika získavania podkladov pre tvorbu mládežníckej politiky na lokálnej úrovni

Autorky: doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.

PhDr. Katarína Kurčíková, PhD.

PhDr. Michaela Šavrnochová, PhD.

Mgr. Jana Šolcová, PhD.

Rozsah: 1 AH

Vydanie: prvé

Miesto vydania: Banská Bystrica

Rok vydania: 2017

Vydalo: Centrum dobrovoľníctva

ISBN 978-80-557-0829-4

Publikácia je výstupom projektu „Mladí ľudia v meste Banská Bystrica“, ktorý sa realizoval od októbra 2016 do marca 2017 a ktorý bol podporený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, odborom mládeže v rámci programu Komunita mladých.

Vložiť logá všetkých !!!! aj iuventy a ministerstva

